

Bu gelen bahardır

Kışın soğuk ve karanlık gecelerinde bahara, yazın güneşli günlerine özlem duyarız. Ayla Oral, “İlkbahar” şiirinde;

**“Çekil git karanlık, güneşim önde
Özlemini çektiğim mutluluk yakın”**

diyerek özlemini belirtirken; çoraklıktan bıkan gönlünün bahar yağmurlarıyla ıslanmasını dile getirir:

**“Bir parça yeşermek uğruna gönlüm
Bahar yağmurlarıyla sırlısıklam”.**

Cemrelerin de düşmesine rağmen devam eden soğuklar, şairi (Yahya Akengin) umutsuzluğa iter: “İnanmam geldiğine baharın / Yağmurla güneşle bitmez bu kışlar”. Ama kara gün kararıp kalmaz, her şeyin bir vakti var. Günler uzadıkça havalar ısınmaya başlar, kar yağsa da tutmaz, hele lodos veya karayel estiğinde karlar süratle erir, tabiat coşar ve hareketlenir.

**“Esti bahar yeli karlar eridi
Kubarmış dağlarda kar çiçekleri
Kavlettim yâr ile ahdim var idi
Birlikte dermeye mor çiçekleri” (Âşık Veysel)**

Sezai Karakoç’un tanımıyla;

**“Bahar dediğin de ne?
Bulutun içinde kaybolan kuş
Duman ve buğu”**

.....
**“Bu gelen bahardır
Kuşta ses, menekşede koku, gür çayırlarda yeşillik
Ölümde sonra gelen yeşillik”**

Orhan Seyfi Orhon: **“Bahar Nedir?”**

“Bahar nedir mi? İzin ver de bari anlatayım:
Bulut olup yüce dağlardan aşmak istersin,
Deniz olup da köpüklerle coşmak istersin,
İhtiyar, yüz yaşındasın farzet:
Şu yemyeşil çayır üstünde koşmak istersin”

Baharla birlikte tabiattaki diriliş, üniversite yıllarında bir arkadaşına yazdığım mektubu hatırlattı: “Tabiat öldü, beyaz kefene büründü; her taraf karla kaplı ve soğuk. Şimdi bacalardan ölmüş tabiatın ruhu tütüyor!” Daha sonra, okuduğum bir şiir kitabında; “Tabiat bembeyaz bir gelinlik giymiş gibi” ifadesine rastlayınca ne kadar hoşuma gitmişti! Doğrusu, hem iyimser ve hem de daha gerçekçi bir bakış. Şairin, “Baharlar yaratır kışın karından” dediği gibi, kışın beyazlığı, ilkbaharda açan badem, erik ve kayısı ağaçlarındaki çiçeklerin beyazlığına karışır. Karlar erir, dereler coşar, toprak kabarı; etraf yeşillenmeye, kuşlar ötmeye, kelebekler uçmaya ve arılar vızıldamaya başlar. Her şeyde ve her yerde bir canlanma, bir hareket görülür.

Yeniden su yürüdü dalıma yaprağıma Bir bakışın can verdi kurumuş toprağıma >	Çiçeğe durdu kalbim içtim parmaklarından Göz çeşmem suya erdi sevda kaynaklarından
Bir aydınlık denizin sonsuz derinliğinde Yüzüyorum gözünün yeşil serinliğinde	

Uzun gecelerin karanlığı ve kışların soğuşunda içine kapanan gönlümüz, baharla birlikte “Bahar oldu sular çağlar / Mesken oldu bana dağlar” deyip, göğüs kafesinin dar kalıplarından kurtulur ve özgürce uçan kuşların cıvıltısına şarkılarla eşlik eder:

“Yeşil gözlerini ufkuma ger ki bahar gelmiş diye şarkılar söylüyem”

÷

“Bir ilkbahar sabahı güneşle uyandın mı hiç
Çılgın gibi koşarak kırlara uzandın mı hiç”

÷

“Yeşil gözlerinden muhabbet kaptım”

Kış sonu/bahar başında doğadaki uyanış, hareket ve canlılığı Cahit Sıtkı TARANCI ne güzel tasvir ediyor: “Bahar Geliyor”

Damlardaki kar, saçaklardaki buz, Kanı kaynayan suya dar geliyor. Haberin var mı? Oluklardan Akan su sesinde bahar geliyor.	Duy güneyden estiğini rüzgârın; Göreceksin neler olacak yarın. Yuvada çırpınan yavru kuşların Uçmak hevesinde bahar geliyor.
--	---

***

○ **Bahar Özlemi** (*Munis Faik Ozansoy*)

Kış bitti... Henüz bahar ufukta, Boş yolları gözlüyor düşüncem; Durgun suda, ağlayan çocukta Hep aynı üzüntü, aynı özlem. >	Dallarda ışıklı gölgeler var, Mevsim sonu, bahçeler serince. Bir mâvi bulut sebepsiz ağlar, - Yağmur bile denmez, öyle ince...
Aşk özlemi var böcekte, kuşta, Şehvetle kımıldıyor tomurcuk. Rüzgârdaki her kanat vuruşta Br dâveti anlatan çabukluk...	Kış gitti... Gelen bahar ufukta, Bir yolcuyu bekliyor düşüncem; Durgun suda, ağlayan çocukta Hep aynı düşünce, aynı özlem.

○ **Bahar Duygusu** (*Munis Faik Ozansoy*)

Baharı haber verdi bana bir çağla dalı, Bir çocuk neşesiyle kabardı içim bir an. Bilmem bu hafifliği nasıl yorumlamalı? Dalları yeşerten su geçti damarlarımdan. >	Bir yavru kuş çıkıyor yumurtanın içinden, Başaklar boy atıyor gözlerimin önünde; Nerdeyse ağlayacak şu bulut sevincinden: Değişti bahçelerin görünüşü bir günde.
Tabiatın içimde atıyor sanki kalbi, Kaynağı gözlerimde bu nisan yağmurunun. Bir yaprak kımıldadı... bir şey diyecek gibi:	Ah! ne olur şu zaman saatini durdurun!

***

İlkbaharda anamla beraber akşam üzeri köyden çıkar, “Küçük Gedik” kayasını geçip “Koca’nın Mezar”ın yanından yokuş aşağı inerek “aşağı ağıl” a giderdik. Baharda henüz havalar serin olduğundan kuzular ve oğlaklar vadi içinde, güneye bakan ve poyraza karşı korunaklı ağılda tutulurdu. **Ağıl**; taş duvarla örülmüş, ahşap direkler ve kalın ağaçların taşıdığı mertekler ve çalı-çırpı üzerinde çorak damı bulunan büyük bir ahır, bitişiğinde çoban kulübesi ve onun yanında da sürüde davarı bulunan “katıncı”lara ait bitişik nizam kulübelerin oluşturduğu, etrafı çalılarla çevrili geniş bir avlusu bulunan ilkel bir yapıdan ibaretti.

Çobanın akşam üzeri getirdiği sürü avluya alınır ve ağılın büyük kapısı açılarak kuzular salıverilirdi. Aç kuzular meleşerek annelerine koşar, koyun ve keçiler de meleşir ve ortalık mahşer meydanına dönerdi. Her kuzu ilk rastladığı koyunun altına girerek emmeye çalışır, fakat kendi annesini bulana kadar hiçbir koyun tarafından kabul edilmezdi.

Ağıldaki çoban kulübesinde, çam tahtalardan lambiri tarzında geçme olarak imal edilmiş, tabanı ve kapağı yuvarlak, içi su dolu, testi gibi kullanılan ve adına “bardak” denilen bir kap görmüştüm. Eğer bu bardağı görmeseydim, daha sonra öğrendiğim “**eski çamlar bardak oldu**” sözünden bir şey anlamaz ve belki de acaba bu sözün doğrusu “çamlar” değil de “camlar” mı, diye sorgulardım.

Elmadağı’ndan çıkıp Kızılıрмаğa doğru deli dolu akan çayın üzerindeki “Boyalık Köprüsü”nden geçer, bahar coşkusuyla “**kanı kaynayan suya dar gelen**” Arpaç Deresi ve Kumludere arasında kalan alanda kabarmış ve çatlamış toprak parçalarını kaldırıp el gibi mantarlardan toplardık. Tereyağı ile kavrulmuş bu mantarların tadını, şimdi çarşılardan alınan kültür mantarlarında ve hatta et kavurmasında bile bulmak ne mümkün. Ayrıca, toprak altından çıkartılan bu mantarlar, başka mantarlar gibi asla zehirli de olmazdı.

Kadınlar, kızlar madımak toplarken, bizler de kayalık ve çalılıkların güneye bakan kuytu taraflarından ucu sivri çubuklarla toprağı kazıp çiğdem toplar ve kayaların üzerindeki çatlaklarda yetişen yabani menekşelerden devşirirdik. Şairin dediği gibi “**taş bile çiçeklenir baharda**”.

Kalbin taştan taş senin Söyle nereni nasıl yaksın bu ateş senin >	Kazmayı kayalara değil kalblere vur ey Ferhat Niçindir bunca kırdığım taş senin
Ölüm bir kasırgadır döndürür seni beni Nedir kucağında kocaman bu taş senin	

Etrafta meşe ağaçları arasında bulunan badem ağaçlarına çıkar, ceplerimize çağla doldururduk. “**İğde çiçekleri ve güllerden önce
Kadife tüylü çağlalarla mayhoş baharı tattık**”.

İlkbaharla birlikte önce badem, erik, kayısı ağaçları bembeyaz çiçekler açar ve bunlara pembe çiçekleriyle şeftali ağaçları eşlik eder ki birlikte çok hoş bir renk cümbüşü ortaya çıkardı. Daha sonra açan akasya ve iğde çiçeklerinin kokusunu şu anda bile alır gibi oluyorum. En son ayva ağaçları çiçek açtığından “**Ayva çiçek açmış yaz mı gelecek**” sorusu türkülerde yer almıştır.

Yaza doğru koyun sürüsü İdris Dağı eteğindeki yaylalarda otlatılır ve katıncılar da “Taşpınar” yaylasındaki “yukarı ağıl” a göçerlerdi. Artık sütler çoğalmış, kuzular emzirilmekten vazgeçilmiş olduğu için sağılan sütler kaynatılıp büyük bakır leğenlerde kaymak tutmaya bırakılırdı. “Mektubunda diyorsun ki gel gayrı / **Sütler kaymak tutar tutmaz** ordayım” ifadesi yazın başlangıcına işaret etmektedir.

Şehirde büyüyen ve doğa ile haşır neşir olmayan nesil, şarkı ve türkülerini nakarat halinde söyler, ama milletin bağrından kopup gelen bu terennümlerden pek anlam çıkaramaz. Bu yüzden zevk de almaz, pop müzik daha hoşuna gider. Televizyondaki bir bilgi yarışması programında; “Armuttan daha büyük, sarı renkli, üzeri tüylü meyve nedir?” sorusuna cevap veren üniversite mezunu bir genç “Ayva olamaz, çünkü ayva tüylü olmaz; doğru cevap muşmula” demişti. Vah saksı toprağında yetişmiş, muşmula suratlı delikanlım, vah! Ne ayvayı dalında görmüş, ne de muşmulayı biliyor!

Gel de Erdem Bayazıt'ı hatırlama şimdi. Anadolu bozkırındaki baharı nasıl tasvir ediyor:

“Bir de baharlar bilirim

Apartman odalarında büyüyen çocukların bilmediği

Bilemeyeceği

Anadolu bozkırlarında

İstanbuldan çıkıp, Diyarbekire doğru

Tekerleri

Yamalı asfaltları bir ağustos susuzluğuyla içen

Cesur otobüs pencerelerinden

Bilinçsiz baş kaymasıyla görülen

Evrensen kadınların iki büklüm çapa yaptıkları tarla kenarlarında

Çıplak ayakları yumuşak topraklara batmış ırgat çocuklarının

Bir ellerinde bayat bir ekmeği kemirirken

Diğer ellerinde sarkan yemyeşil bir soğanla gelen”

***

Bahar durağan değildir, hareketli olduğu için bereket tohumlarını yeşertir. Tabiat gibi insanların ruhu da değişkendir. Hava günlük güneşlik olunca sevinir, yağmur bastırınca kaçacak yer arar. “Gâhı şadan, gâhı gıryan olur”. Cemil Meriç yazdığı günlüklerde duyguları ne güzel anlatır: **“Bulutlara benzer duygular; turuncu, erguvan, beyaz. Bir rüzgâr sürükler hepsini: Bulutlara güven olmaz.** Çiçeğe benzer duygular; gönüllerde yıldız yıldız açılır, meyve olur ağaç olur. Nesiller dinlenir gölgesinde, muzaffer alınlarda taç olur. Kuşlara benzer duygular; nerden gelirler bilinmez, kâh çığlık çığıktırlar, kâh sesleri işitilmez. Bağrında güneşler tutuşmuyorsa selamlayıp geçeler seni: Kuşlar soğuk iklimi sevmez.”

Her sene bahar gelir geçer, ama bazı gönüllere ne yazık ki cemreler düşmez. “Her mevsim içimden gelir geçersin” derler, ama bir türlü “gerçek, hayali aşrı” diyemez ve bahara sitem ederler:

Beni de tanıyan bir rengin Olamaz mı bahar Gelir gelir gidersin Hep böyle yabancı Bilmedin ki yüreğimde sabır Yoluna durmuş kar çiçeğidir. >	Benim de ruhuma giden bir yol var Elem tutmuş geçitlerini, Aşıp ta giremez misin bahar... Esirgedin benden cemrelerini Gülerken güneşinde kayalar
Bu benim sevdalı başım Bilinen dertlerden uzak Bulutlara dilekçe yazmak işim Hayal kurarım kendime tuzak... Kan dâvası mıdır aramızda güller, Barışmadın benimle bahar...	

Bahar Gülümsemesi (İlhan Geçer)

“Sevince dönüşmüştü üzüntüler hüznler

Bahar gülümsüyordu bulutlu tepelerden

Açılmıştı ümidin örtük pencereleri

Yediveren gülleriydi eleden bahçelerden”

“Kara gün, kararıp kalmaz” derler. “Elbet gönüllerde bir gün sabah olacak” tesellisi ile avunurken “vakit artık çok geç” diyerek pişmanlık duyanlar da olabilir.

Bir bahar akşamı rastladım size Sevinçli bir telaş içindeydiniz Derinden bakınca gözlerinize Neden başınızı öne eğdiniz	İçimde uyanan eski bir arzu Dedi ki yıllardır aradığın bu Şimdi soruyorum büküp boynumu Daha önceleri neredeydiniz
--	---

***

Aruz veznini temiz bir Türkçe ile çok rahat kullanan merhum Mehmet Çınarlı, şehir hayatındaki bahara alışamadığını ve doğum yeri olan Ermenek'te geçen çocukluk yıllarına özlemini anlatır aşağıdaki şiirinde:

Asmalar altında doğdum, ceviz dalında büyüdüm Tekerlek izi görmemiş dağ yollarında yürüdüm >	Sincaplar cebimde uyur, kuşlar omzuma konardı Uçsuz bucaksız bağlarda soğuk sular çağıldardı
Alışamadım bu şehrin çiçeksiz ilkbaharına Sığmıyor başıboş gönlüm şu beton yığınlarına	Kuş sesleri değildir her sabah uyandıran Motor gürültüleridir beynimde çınlayıp duran
Koyu bir duman içinde kaybolmuş gibidir herkes Zehir teneffüs ederek ölmekteyim nefes nefes	

Aynı zamanda hukukçu olan (Anayasa Mahkemesi üyeliği de yapmıştı) Çınarlı'nın Sıhhiye'de bir apartmanın bodrum katında bürosu vardı ve o yıllarda Özellikle rüzgârsız günlerde Ankara'da göz gözü görmez olur ve üzerimize resmen kurum yağardı. (O zaman ne doğal gaz vardı, ne de EPDK.)

***

• **Dağ çiçeği (Bekir Fuat)**

“ben bir dağın ağacıyım
ne tatlıyım ne acıyım
ben mevla'ya duacıyım

derdim vardır inilerim” (Yunus Emre)

Her dağın bir çiçeği, her çiçeğin bir dağı var. Bir dağ çiçeği tanıdım şu ömrümde, belli belirsiz dertleşir dururum onunla. Ben aslında gönlümle dertleşirim.

Çok derdin var dağ çiçeği, biliyorum. Rüzgâra, soğuğa, kavurucu sıcaklara, hoyrat ayaklara, her çileye direndin. Her çileye direndin de dağ toprağını, gök suyunu esirgeyince soldun değil mi? Oysa seni yaşama bağlamıyor muydu o dağ? Dağ senin sığınağın değil miydi?

Dağ çiçeği, ezildin mi? Anlaşılmadı mı neden dağda açtığın? Seni yaşama bağlayan toprak neden dağdadır?

Rüzgâr seni neden koparmak ister yurdundan? Soğuk seni neden kırmak ister güzelliğinin ortasından? Güneş neden kavurmak ister narin yapraklarını? Yağmur ne ister senin ışıltından?

Sevgili dağ çiçeği, a benim güzel dağ çiçeğim! Yolun sonu, ömrün sonu görünüyor.

İnsan sığınamıyorken insana, sığınsan da bir dağa, sen solarsın, biz ölürüz...

Unutmayı öğren dağ çiçeği. Vefasız toprağı, ezilen ruhunu, gitmeyi, bu hayatı önemsememeyi öğren.

Çok ölümler gördün, çok ölümler gördün. **Ölümü bildinse, solmaktan ve ölmekten korkma.** Bir gün beraber öleceğiz, hatırla.

Toprağına hüznü yazılmış çiçeğim. Öyleyse nezaket bekleme yeşerdiğin yerlerden bile. Kaç git, yoluna var dağ çiçeği. Raks etsin köklerin, **güneşe dön ve gülümse.**

Yaşamak demişiz adına, bu nasıl bir yaşamak? Ulaşılan ve elde edilen nedir ki bu kadar yaşama tutunmuşsun. Tutunma dağ çiçeği. Dağa tutunma yıkılır kalırsın. Çek git yağın yağmurla, bekleme kapılarda. Sus ve önüne bak. Ölüme bak.

Kalbini taşıma toprağa, çürür gider. Ruhunu taşıma rüzgâra, savrulur gider. Faydasızca bakmaktan yorulmadın mı? Gör nasıl seviliyorsun.

Kim kimin yoludur, kim kimin rüyasıdır, kim kimin sonudur dağ çiçeği? Benim şarkım, şiirim, dermanım sensin. Bilirsin.

Sen uzaklara aitsin. Sen uzaklarda güzelsin. Bu kadar yakın olma buraya. İncinmeden ölürsün. Kaybol, **vitrinlerde sergilenmek yakışmaz sana. Var git sol toprağında.** Var git kaderi de kederi de kabul et. Varlığını topraktan çıkar. Sırlara karış.

Seni gören göz onmaz. Seni hisseden kalp yaşamaz. Seni bulan, bedbaht olur. Seni derin ırmaklar çözer. Seni susuzlar, seni duvarlar, seni yağmurlar, seni ölenler, seni âşıklar, divaneler anlar.

Dağlardan geçtin, ovalardan, geçitlerden geçtin çiçeğim. Sırlardan sızılardan geçtin.

Hayatı gördün, hayreti gördün. Düğünü ve ölümü bir bildin. Cilveleriydi hayatın, boyun eğdin.

Sarıldın torağa, suya sarıldın, durmadın, durulmadın.

Bilirim seversin sonsuzluğu çiçeğim, **ruhunu huzura erdir.** Dağ çiçeği, oradasın biliyorum. Orada kal. Geleceğim elbet yanına.

***

- **Kaldırımlarda çiğdem açmıyor** (Hüseyin Hilmi Arslan)

İlkokul yıllarından hatırlarsanız; sınıf duvarlarında tarih şeridi, insan vücudunun iç organlarını ve iskelet yapımızı gösteren afişler ve bir de **mevsim şeridi** mutlaka olurdu. Bir köy veya kenar mahalle okulunda okuyor idiyse yanın sobanın çitirdileri eşliğinde dersi dinlerken zaman zaman pencereden dışarı gözünüz kaydığında o mevsim şeridindeki sıranın ilkbahara gelmesini iç çekerek beklemiştinizdir.

Bembeyaz bir örtüyü üzerine sımsıkı çekmiş doğanın **basübadelmeyt** (ölümden sonra diriliş) sırrınca yeniden dirilişinin insanın ölümünden sonra yevm-i kıyamette tekrar dirilişini temsil ettiğini kulağınıza çitlatmıştır büyükleriniz. Ya sınıfta öğretmeniniz ya Cuma vaazında hoca ya da pencere kenarında derin bir tefekküre dalmış gibi oturan dedeniz, nineniz.

Ve bir gün arkadaşlarınızdan birisi sınıfa elinde boyun bükmüş **sarıçiğdem**lerle çıkagelmiştir. İşte o zaman o kapıdan arkadaşınızla beraber bahar da girmiştir içeri. Artık o saatten sonra aylarca kalkmaya üşenen karların hızla eridiğini, yerini yer yer çiğdemlere bıraktığını görmüşsünüzdür.

Çiğdemler güneşe, “Bak bana nasıl da sarıyım, bırak artık solgun yüzünü göstermeyi parla biraz.” demişler midir bilemiyorum ama güneş daha bir sarı olmaya başlamıştır artık. Sonra ellerinde küçük çubuklarla **kıra bayıra çiğdem toplamaya çıkan çocukların neşesi** yayılır ortalığa. Onları

duyan **kuşlar kanat kanat bahar taşırılar dallarına ğaçların**. Ağaçlar çocuk ve kuş sesleriyle uyanmaya başlar.

Sonra ağullardan sesler gelmeye başlar, merhamet ve şefkat kokusu sarar her yeri. Küçücük melemeler doldurur tertemiz semayı. Bahar gelmiştir yani. Emektar sobalar istirahatgâhlarına çekilir yavaş yavaş. Bağlar ve ağaçlar budanır. **Arılar çiçekler arasındaki semalarına başlarlar**. Rahmet iner toprağa, her damlasında bir melek nazeninliğinde buluşur yağmur, toprakla.

Oysa şimdi kentliyiz biz, şehirliyiz demeye varmıyor çünkü şehirler bile tarihe karıştı/karışıyor, **baharın gelişini belki sadece belediye işçilerinin kaldırımlardaki tarhları rengârenk çiçeklerle bezedikleri zaman anlayabiliyoruz, bir de mağaza vitrinlerindeki mankenlerin mevsimlik kıyafetlerinin değişmesinden**.

Bir de beyaz köylüler var şimdi. İyice bir kentli olmuşken tabiatın içinde duyduğu çağrısına duyaarsız kalamayan ama bir taraftan da kentten kopamayan bizler. Peki, kimdir beyaz köylüler? **Kentlerin şehirlikten çıkıp plastik, beton ve çelik cehennemine dönüşünü fark edip kendini yılın belli zamanlarında yazlığına, köydeki bahçesine vs. atan yarı zamanlı köylüler yani**. Kötü mü? Elbette hayır! Bir nebze olsun bir çözümdür sadece.

Dışarıda bahar geliyor, kentlerin dışında. Nereden mi anlıyorum? **AVM'nin hobi stantlarında mevsim değişmiş** efendim, oradan. Biz beyaz köylülere yol görünüyor. Başka nereden bileceğim baharın geldiğini, kaldırımlarda çiğdem açmıyor ki!

***

- **Bahar mustusu NEVRUZ** (*Mustafa Mirza Demir*)

“Dem-i Nevrûz erişti gülşene fasl-ı bahâr oldu
Yine âsâr-ı feyz-i kudret-i Hak aşikâr oldu” (*Fitnat Hanım*)

‘Anasır-ı erbaa’dan (dört ana unsur; toprak, ateş, hava ve su) olan toprağın kış uykusundan uyanışı; yeniden doğuşun, dirilişin ve varoluşun sembolü... baharın başlangıcı... **Farsça “nev” (yeni) ve “rûz” (gün) kelimelerinden türeyen nevrüz (21 Mart) baharın ilk günü** olarak kabul edilir. Baharın canlanması, tarımsal faaliyetlerin başlangıcı ve yaz aylarına duyulan özlem kadar bir nevi takvim değişikliğini de ifade eder.

Türklerin kullandığı en eski takvim olarak bilinen “12 Hayvanlı Türk Takvimi”nin başlangıcı olarak 21 Mart tarihi esas alınmaktadır. Türkler böylece kendi takvimini tabiatın uyandırdığı günle özdeşleştirmiştir.

Nevruz, Anadolu’da hâlen Ergenekon Bayramı, Bozkurt Bayramı, Yörük Bayramı, Mart Dokuzu, Yumurta Bayramı, Bereket Bayramı, Kış Bitti Bayramı, Kırklar Bayramı, Yıl Yenilendi ve Nevruz Çiçeği gibi adlarla anılmaktadır. Ayrıca Koç Katımı, Hızır Orucu, **Hidrellez (Hızır-İlyas)** gibi mevsimlik toplu törenlerin de yine Nevruz geleneğiyle ilgili olduğu bilinmektedir.

Çağdaş Uygur resminde, Uygurların Nevruz etkinliklerini temsil eden tablolar bulunurken Ali Şîr Nevai “Çahar Divan” adlı eserinde Uygur müzik kültürü arasında “**Nevruz Makamı**”nı da zikreder.

Orta Asya’dan Balkanlar’a Nevruz

Karakalpaklarda 21 mart günü başlayan etkinlikler üç gün sürerken Azerbaycan’da 20-21 Mart tarihleri Nevruz Bayramı adıyla kutlanmakta ve Nevruz, yeni yılın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Nevruz’a “Nevbahar” (Yeni Bahar) adını veren Özbek ve Tacikler bahar aylarında doğan çocuklarına da bu adları verirler. Nevroz adı erkek çocuklara, **Nevbahar ve Baharay** isimleri de kız çocuklarına verilir.

Selçuklularda Nevruz

Sultan Melikşah’ın Ebü’l-Feth Celâlü’d-devle unvanına atfen “**Celâli Takvimi**” adıyla hazırlattığı takvimde; **güneşin koç burcuna girdiği gün olan 21 Mart, yılbaşı** olarak kayda girmiştir.

Osmanlılarda Nevruz

Saray hekimleri tarafından (yedi çeşit baharatla) hazırlanan “nevruziye”, “**nevruz macunu**” isimleriyle bilinen macunların, “Nevruz-ı Sultanî” törenlerinde saray erkânına ikram edildiği ve halk tarafından teveccühle kabul gördüğü bilinmektedir.

Nevruz kutlamalarının keyfiyeti hususunda bir suale Şeyhülislam Ebu Suud Efendi’nin cevabı: **Nevrûz mecûsi (İslamiyet’e aykırı) değildir, Nevrûz sultânî (örfte var olan bir adet)dir.**

Osmanlı padişahlarına en güzel şiirlerini arz etmeye gayret gösteren divan şairlerimizin kaleme aldığı “Nevrûziye” **adlı kasideler**, edebî iştihak ile baharın konu edildiği en seçkin edebiyat türleridir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde Nevruz

Nevruz, zamanla resmî mahiyetini yitirmişse de (Selçuklu ve Osmanlı geleneğinin devamı niteliğindeki) “**Mali Yılbaşı**” hüviyetini 1985 yılına kadar devam ettirmiştir.

Türkiye’de Nevruz şenlikleri resmî olmamakla birlikte yurdun her bölgesinde örfî ve gelenek olarak yaşamaya devam etmektedir.

***

- **Ve leylak, erguvan mor salkım ve zambak (Ömer Erdem)**

İstanbul’da bahar asıl leylak, erguvan, mor salkım ve zambakla başlar. Her birinin mora çalan renge göz kırpması baharla birlikte şehrin ayrı bir maharetidir. Bahar mavi-mor bir alev alır İstanbul’da ve bu alevin saltanatı neredeyse bir ay sürer. Lakin bu saltanat her şeyi kendisine ram etmez asıl cömertliğiyle göz kadar ruhu da doyurur. Erguvanlar boğazın iki yakasında mor bir yeni zaman gelinliği gibi kuzeyden güneye doğru uzanırken, **leylaklar bahçeleri, mor salkımlar sokakları ve evlerin duvarlarını süsler, zambaklar ise mezarlıklardan başlayarak can bulup gün gördüğü her köşeden bu saltanat geçişine destek verir.**

Ben kendi adıma, bahar boyunca İstanbul’un mahrem sabahlarını yaşamayanların zamanın bu mahrem ve mor geçitlerine de şahitlik edemeyeceklerine inanırım. Bir kez olsun hafta sonu uykusundan fedakarlık edip de Moda’dan Fenerbahçe’ye, Maltepe sırtlarından Tuzla önlerine değin yürümeyen kişi erguvan denilen mağrur çalınan bu bahar çalgısından habersiz kalır. Boğaz’a gitmek ise asıl erguvanın her yıl bestelenen ve rengi dışında hiçbir notası birbirine benzemeyen müziğinden mahrum kalması demektir. **Erguvanla birlikte fanilik kadar ebedi dirilik üzerine de düşünür;** Bizans, Roma ve Osmanlı gibi emperyal dokunuşlarla yorumlanmış bu şehri yeniden sahipleniriz. Diyeceğim o ki erguvanı anlamadan şehri ve onun kültürünü idrak etmek neredeyse imkansızdır. Yahya Kemal’in “erganun ahengi” dediği biraz da böyle duyulur sanki.

Eğer erguvan tek başına kalsaydı, leylak ona eşlik etmeseydi baharı övmek için bu denli sabırsızlanmazdık. **Leylak, erguvanın haklı bencilliğini elinden alır, o güzelim kokusuyla göz kadar gönül de okşar.** Çünkü kokusu yoktur erguvanın ve baygın koku leylaklıdır. Mor salkıma komşu sayılır koku yönünden ve baharın alevi bu güzel rengin içine yayılır, ruh olur,

gözenek gözenek sabah serinliğine siner. Zaten onun bir tür kardeşi sayacağımız mor salkıma komşu gitmeden önce bir salkım ahengi kazanmasının bir sebebi de budur. Hani denilse, **erguvan ile mor salkım arasındaki saltanat kavgasını sulha çevirip insana armağan eden leylaktır. Yine de leylakların hüznü güzelliği sabahın serinliğindedir.** Daha güneşin vurucu okları onun başını döndürmeden gelinlik kızlar misali salınır durur bahçelerde, sokak aralarında leylaklar.

Mor salkımdan söz açmanın sebebi, eski İstanbul'da onun adeta bir koruyucu vasfı kazanması; konakları, evleri, çitleri rengi kadar dalları ve salkımlarıyla hayatı da kucaklamasındandır. Mor salkım öylesine büyür, serpilir, gelişir ve güzelleşir ki bu haliyle kendisine özgü bir iktidar alanı kurar ve bütün haşmetiyle baharı doldurur. Gün gelip de tıpkı erguvan gibi çiçeklerini döktüğünde bile bir bozgun havası değil ebedi bir veda diline bürünür. İşte insanlar kendi güzellikleri kadar hayatın ve zamanın geçiciliğini de idrak etsinler diye bahar, İstanbul'da o beyaz moru renk sağanağına bürünür.

Zambakları ise çoğu kimse sevmez hatta görmezden gelir. Onun da kendi içinde bir renk salınımı elbette vardır ama asıl **zambak o kılıç yaprakların arasında bir eril başkaldırı gibi güne karşı yükselen mavi ile mor karışımı alevdir.** Eğilip kokladığınızda sizi hayrete düşürür. Şairin onu “en ıssız yerlerde açtırması” gururu kadar pek evcilleşmeyen yabansılığıyla ilgilidir. Çünkü leylak, erguvan ve mor salkım birer çalı ve ağaç türü olduğu halde zambak sert bir otsudur. Bu tür kavgası kadimdir.

Bir ses araya girip lale, ya lale ne oluyor diye sorabilir. **Lalenin aklı Asyalıdır ancak onu şehre dahil edebilmek için bambaşka bir iklimin diliyle konuşmak gerekir.** İstanbul'da bahar dediğimizde göğsümüzü kabartan ve **bize bunca fanilik içinde yüksek yaşama şevki aşılayan** ve leylak, erguvan, mor salkım ve zambaktan aldığımız; doya doya, çekinmeden aldığımız o diri ve benzersiz ilhamdır. Tecrübe etmek için yarın sabah erken uyanmak yeterlidir. Evet, onlarla yaşamak güzeldir.

***

- **Kadı Burhaneddin Dîvânı'ndan:**

Gönül ile cân içinde kâr-zâr olmuş durur; Bülbül-i dîvâne n'oldun, nev-bahâr olmuş durur.	Gönül ile can içinde, arasında savaş olmuş; ey deli bülbül, ne oldun? İlk bahar gelmiş!
Sen gül-i sad-bergile kılalı gülşende karâr, Gül perîşan oldı, sünbül bî-karâr olmuş durur.	Sen, gül bahçesinde yüz yapraklı -katmerli-gül ile beraber olalıberi gül perîşan, sünbül de kararsız hale geldi.

- **Bahariyye (Şah İsmail)**

Kış geldi, yine bahâr geldi, Gül bitdi ve lâlezâr geldi.	Kış geçti, yine bahar geldi, Gül açtı, lâle bahçesi şenlendi.
Kuşlar kamusu feğane düşdü, Eşk odu yine bu cânê düşdü.	Bütün kuşlar feryat figana başladı, Bu canıma da aşk ateşi düştü.
Yer geydi kebâ-yi hıızrpuşan, Cümle dile geldi lebhamuşan	Yer, Hızır gibi yeşil elbise giydi. Susmuş dudakların hepsi dile geldi.
Konçe deheni çemende hendan, Gülmekten enar açıldı dendan.	Çimende gül goncasının ağzı gülümser şekildedir. Narın gülmekten dişleri ortaya çıkmıştır.
Yaşın yere tökdü ebr-i neysan, Bülbüller ohudu sed hezâran.	Nisan yağmuru yaşını yere döktü. Bülbüller yüz binlerce nağme okudu.

o **Bahariyye (Nef'î)**

Eski nesim-i nev-bahâr açıldı güller subh-dem Açsun bizim de gönlümüz sâkî meded sun cân-ı Cem	İlkbahar rüzgârı esti, sabah vakti güller açıldı, Saki yetiş Cem'in kadehini sun, bizim de gönlümüz açılsın.
İrdi yine ürd-i behişt oldu hevâ anber-sirişt Âlem Behişt ender Behişt her gûşe bir Bâğ-ı İrem	Yine nisan ayı geldi; hava anber tabiatlı (anber gibi güzel kokulu ve ferahlatıcı) oldu, Dünya Cennet içindeki bir Cennet, her bucağın bir İrem Bağı.
Gül devri ayş eyyâmıdır zevk u safâ hengâmıdır Aşıkların bayrâmıdır bu mevsim-i ferhunde-dem	Gül devrinin (baharın) günleri yiyip içip eğlenme günleridir ve bu devir üzüntüyü bırakıp şenlik etme ve zevk sürmenin çağıdır, Bu kutlu, mutlu, uğurlu mevsim âşıklar için bayram zamanıdır.

***

• **Bahar ve Süleyman (Nihad Sâmî Banarlı)**

Bâkî'nin şiir söylediği asırda Türkiye'nin kudreti sonsuzdu. Toprağımız bugünkünün on misli büyüktü. Şehirlerimizde Süleymâniye, Selimiye gibi âbideler yükseliyordu. "Dışarıdan bir çiviye dahî muhtaç olmaksızın" vatanda herşey kendi elmizden çıkıyordu. 350'den fazlası Mîmar Sinan eliyle yapılmış sayısız âbidelerle bütün vatan süsleniyordu...

Böyle bir devirde bahar için söylenen şiirlerin de şevki ve neş'esi engin olmak tabîydi. Devrin şâiri Bakî böyle coşkun bir şevki, meselâ, şu mısralarla terennüm ediyordu:

Nev-bahâr oldu gelin azm-i gülîstân idelüm Açalım gonca-i kalbî, gülü handân idelüm	Bahar geldi, gelin, gül bahçelerine gidelim. Gönül goncasını açıp gülleri güldürelim.
Komayub lâle gibî elden ayâğî bir dem Mest olub gonca-sıfat çâk-i girîbân idelüm	Al kadehleri, lâleler gibi, bir an bile elden bırakmayıp kendimizden geçelim; goncalar gibi yakamızı yırtalım.

Fakat, Bakî'nin, Kanûnî Sultan Süleyman'la bahârı bir araya getirerek söylediği bir bahar gazeli daha vardı ki bu şiirde **Kanûnî devri baharlarının dünyâya hükmeden saltanatı**

söyleniyordu; hâdiseleri besteleyen bir mûsıkî gibi, bahar meydanlarında, Kanûnî'nin dâimâ zafere koşan atı seğirtiyor, yanında şeref bayrağı ve muzaffer mızrağı salınıyordu:

Bahâr oldû dem-î seyr û temâşâdur Hudâvendâ Semend-î azmin etsün arsa-î âlemde cevânî	Pâdişâhım! Bahar oldu! Gezip tozma zamânıdır. Azminin atı yine dünya meydânında dolaşsın! Yürü!
Yürü Rûm illerin seyr et hırâmân eyle yânınca Alem gîbî sehî- kaamet nigâr-î pâk- dâmânî	Rum illerini salınarak dolaş. Yanında bayrağın, düzgün servi boylu, tertemiz bir sevgili gibi salınsın!.
Nihâl-î serv-i bâğ-âsâ nesîm-î feth ü nusrattan Salınsın nâz ile nîzen hırâmânî hırâmânî	Bağlarda servi fidanları bahar rüzgârlarıyla nasıl sallanırsa, senin servi gibi mızrağın da fetih ve zafer rüzgârlarıyla çoşup öyle salını salını yürüsün.

Gazelin devâmında: “Kılıcının suyu bir sel gibi aksın. Dünyâyı bütün kirliliklerden temizlesin. Döktüğün kanlarla dünyâ gül bahçelerine dönsün.” diye sesleniyor ve eski kahramanları, **Kanûnî'nin, yürüyüşü baharda başlayan, zaferlerini** alkışlamaya çağırıyordu.

*

Kanûnî devrinde bahar, yalnız yazın değil, çok kere yeni bir zaferin de başlangıcıydı ve Dîvan şâirleri uzun konuşmazlardı. Kendi gönül duyguları yanında her türlü beşer duygu ve düşüncelerini söyler, fakat böyle kısa söylerlerdi. Büyük bir gönül veya zafer destanını böyle birkaç mısra veya beyte sığdırmanın sırlarını bulmuşlardı.

***

- Tohumlar, “ekim” mevsiminde, tavındaki toprağa ekilir ve bu **tohumlar, uzun bir kış mevsimi toprağın ve karların altında çimlenmeye durur** ve kendilerini ifna, yani yok ederler. Bu kendini yok etme, ince bir filiz olarak ortaya çıkar ve **filizler bahar gelip de havalar ısınınca toprağın yüzüne çıkarlar**. Sonra da artık kısa sürede büyüyüp, ekin veya ağaç olmaları mukadderdir. Kur'ân-ı Kerim de, **İslâm'ın hayatın hayatı olmasını** böyle bir tohumun nihayetinde harikulâde bir ağaç haline gelmesine benzeter. (*Ali Ünal*)
- **Kelebek** (*Yahya Akengin*)

Bahar sabahlarından birinde, Yaz ikindilerinde, güz güneşinde, Işıkların bin bir renginde, İmrendirir insanları peşinde >	Bakışı tepedendir nazlı çiçeklere Derelerin boynundaki marur, Bücür köprülere minnet etmeden, Daldan dala konan kelebeklere, Bir günlük ömür ne uzundur...
Onlar, sarhoş kırların çarpan yüreği, Yaralar huzurlu bir yerinden zamanı, Kim incitirse bir kelebeği.	

- **Bir Bahar Geçti** (*İsmail Gerçeksöz*)

Bir bahar geçti gözlerimden
Rüzgârı değmeden saçlarıma
Uzaktan bile sarhoş eden, deli eden,
**Gölgesine uzanmadan şöyle bir ağacın
Bir bahar geçti gözlerimden...**

- **Hüsni ü Aşk** (*Faruk Nafiz Çamlıbel*)

Dehâlar ölse de mısralar ihtiyarlamaz; Güzelliğin de senin böyle tâzedir kış, yaz; Nasıl duvarda değişmeksizin durursa resim, Nasıl güzelse Boğaz her saatte, her mevsim...	Büyür çınar gibi zahmetle şanlı sevdâlar; Bahâra geç kavuşur, sevgilim, büyük dağlar!
--	--

- **Yine ağaçların başı dumanlı, yakında dereler taşacak yine. Arılar ümitten sarhoş, çiçeklerin kadehi balla dolacak diye.** Rüzgâr gönlümü dile getiriyor, güneş gönlümü. Neredesin canım benim, neşideler taşıyor dudaklarımdan, neredesin? (*Vidyapati*)
- Tabiatın ölüm ve dirilişi ile başlamıştım söze, ölümsüzlüğü tatmış insanların ölümü (ya da diriliği) hakkında Yahya Kemal Beyatlı'nın bir şiiriyle bitirelim konuyu:

Hâfız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış; Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle, Gece, bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış Eski Şîrâz'ı hayal ettiren âhengiyle.	Ölüm âsûde bahar ülkesidir bir rinde; Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter. Ve serin serviler altında kalan kabrinde Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter.
---	---

- “Rind seviyesinde olmasa bile, İslâm (olan) bütün hayatı müddetince, her saat, her dakika, işte elinden geldiğince, kudreti nisbetinde, ahiret hazırlığı da yapmış, durmuştur. O halde ahiret, hakikî dünya kazancının, bir son sayfası, bir yekûn hanesi mesabesindedir. Maraziyet kesbedecek mahiyette bir korku, bu son sayfada yazılı değildir, görünmez. Ve yekûn hanesi eğer, büyük meblağlar halinde ise, hatta o zaman artık, bir “Ölüm gününden” değil, bir “Düğün gcesinden” Şeb-i ârus'dan bahis edilir.” (*Dr. Mehmed Tevfik Özcan*)
- Gönül ikliminizin sonsuz ufuklarına doğru önünüzde çiçekli yollar açılsın. Ezelden ebede birer yolcu olan hepimiz için **Mevlâ'mız, “yolumuzda dikenleri güller et”sin...**